

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

УДК 94 (477.41) «XVIII-XX»

DOI: [https://doi.org/10.33782/eminak2020.4\(32\).461](https://doi.org/10.33782/eminak2020.4(32).461)

КИЇВСЬКИЙ ГРЕЦЬКИЙ СВЯТО-ЄКАТЕРИНИНСЬКИЙ МОНАСТИР: СКЛАД ЧЕРНЕЦТВА І НАСЕЛЬНИКІВ У XVIII – НА ПОЧАТКУ XX СТ.

Інна Кравченко

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)

e-mail: innakravchenko@knu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6917-3549>

У статті досліджується склад чернецтва і насельників Київського грецького Свято-Єкатерининського монастиря протягом історії його існування (1748-1926 рр.). Введено до наукового обігу нові дані про настоятелів і братію цього подвор'я Синайського Преображенського та Свято-Єкатерининського монастиря.

Ключові слова: церква, Київський грецький Свято-Єкатерининський монастир, чернецтво, Синайський монастир

Київський грецький Свято-Єкатерининський монастир цікавий тим, що він був одним з численних подворій (метох) старовинного Синайського Преображенського та Свято-Єкатерининського монастиря. Його історія сягає витоків першої третини XVIII ст. Київські греки, починаючи з 1733 р., клопотали про відкриття у Києві грецької церкви. Її заснування безпосередньо пов'язане з діяльністю ігумена Синайського монастиря Євгенія, котрий отримав дозвіл на відкриття церкви і протягом 1739-1742 рр. здійснив її будівництво. Пізніше, 1748 р., монастир отримав статус подвор'я Синайського монастиря¹.

Історію Київського грецького монастиря почали вивчати ще в кінці XIX ст. Найцінніший науковий внесок у дослідження історії виникнення монастиря зробив професор Київської духовної академії (КДА) М.І. Петров². Вчений займався систематизацією та дослідженням архіву Київської духовної консисторії XVIII ст., де збереглося кілька справ, що стосувались історії цього монастиря. На їх основі й була написана стаття, в якій його історія у XIX ст. не розглядається.

Другим за значенням дослідженням можна вважати статтю професора КДА протоієрея Ф.І. Титова, присвячену історію київської пожежі 1811 р., під час якої

¹ Кравченко І.А. Київський грецький Свято-Єкатерининський монастир: зовнішній устрій і економічне становище в п. п. XIX ст. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. № 107. С. 18.

² Петров Н.И. Греческий Екатерининский монастырь в Киеве // Труды Киевской Духовной Академии (КДА). 1896. № 1. С. 55-112.

постраждав і Єкатерининський монастир³. Дуже коротко та схематично (від абзацу до кількох сторінок) головні віхи історії монастиря відображені у путівниках по Києву XIX ст.⁴ та історичних довідниках про російські монастирі⁵. Викладені в них відомості, в основному, повторюються. У цих же виданнях розглядається історія Петропавлівського монастиря, будівлі якого після 1787 р. займав Єкатерининський монастир. Останньому присвячена коротка замітка професора КДА П.А. Лашкарьова⁶.

Праці дослідників XX – поч. XXI ст. також нечисленні. Київський дослідник Ф. Ернст у своїй монографії про архітекторів XVIII ст. згадує про архітекторів деяких будівель Київського грецького монастиря⁷. Також короткі відомості про це є у працях Г.К. Лукомського і Т. Геврика⁸. Коротка історія монастиря міститься у довіднику початку XXI ст.⁹ Довідка Ю. Лосицького і Н. Перунової¹⁰ являє собою скорочений варіант вже згаданої статті М.І. Петрова. Стаття І.А. Кравченко присвячена будівлям та економічному становищу монастиря у першій половині XIX ст.¹¹

Жодна зі згаданих праць не висвітлює питання складу чернечої братії та насельників монастиря. У Центральному державному історичному архіві у м. Києві (ЦДАК) документи, що стосуються історії монастиря, зберігаються у фондах 127 (Київська духовна консисторія), 183 (Благочинний монастирів Київської єпархії), 711 (Київська духовна академія) і 898 (Київський грецький Єкатерининський монастир). Зокрема, там містяться документи, що характеризують склад чернечої братії, послушників і штатних служителів у різні роки існування монастиря, їх походження, освіту, поведінку, стосунки з місцевим білим духівництвом тощо. Це – формулярні (послужні) списки, грамоти на служіння в монастирі, розпорядження Київської єпархіальної влади про прийняття в монастир чи переведення з нього, дозволи від влади на перебування у монастирі ченців-іноземців, слідчі справи Київської духовної консисторії з приводу фактів дисциплінарних порушень тощо.

Метою публікації є дослідження кількості і складу братії та насельників монас-

³ Титов Ф.И. Киево-Подольские монастырские и приходские храмы сто лет тому назад. Киев, 1914. 27 с.

⁴ Берлинский М.Ф. Краткое описание Киева. Київ: «Час», 1991. I-XIV+204 с.; Захрєвский Н.В. Описание Киева. Т. 2. Москва, 1868. С. 592-601; Захарченко М.М. Киев теперь и прежде. Киев, 1888. 294 с.; Сементовский Н. Киев, его святыни, древности, достопамятности и сведения, необходимые для его почитателей и путешественников. Киев – Санкт-Петербург, 1900. 306 с.; Фундуклей И. Обзорение Киева в отношении к древностям. Киев, 1847. 112 с.

⁵ Зверинский В.В. Материал для историко-топографического исследования о православных монастырях в Российской империи. Т. 1. Санкт-Петербург, 1890. 294 с.; Ратшин А. Полное собрание исторических сведений о всех бывших в древности и ныне существующих монастырях и примечательных церквах в России. Москва, 1852. 562+48 с.

⁶ Лашкарев П.А. Исторические заметки о Киеве. О преобразовании бывшего в Киеве на Подоле доминиканского костела св. Николая в православную церковь во имя св. апостолов Петра и Павла // Киевская Старина. 1884. № 10. С. 233-234.

⁷ Ернст Ф. Київські архітекти XVIII віку. Київ, 1918. С. 19-20.

⁸ Лукомский Г.К. Киев. Церковная архитектура XI-XIX века. Византийское зодчество. Украинское барокко. Київ: «Техніка». 1999. 136 с.; Геврик Тит. Втрачені пам'ятки Києва. Нью-Йорк – Київ, 1991. 64 с.

⁹ Монастыри и храмы Киева. Справочник-путеводитель / Составитель: диакон Александр Кандий. Киев, 2001. 64 с.

¹⁰ Лосицький Ю., Перунова Н. Ділянка та споруди колишнього Свято-Катерининського монастиря. Історична довідка // Синопис. № 1. 1999-2000. С. 89-90.

¹¹ Кравченко І.А. Вказ. праця. С. 18-21.

тиря протягом його існування, систематизація даних, отриманих з архівних документів і зазначених публікацій.

Історія створення монастиря починається з приїзду до Києва у 1736 р. ігумена Євгенія, котрого направив Синайський архієпископ Нікіфор¹². Отримавши дозвіл заснувати у Києві грецьку церкву, він почав будувати її з 1739 р., освятили її 3 серпня 1742 р., а 8 березня 1748 р. грецька Свято-Єкатерининська церква отримала статус монастиря, залежного від Синайської гори. Отже, засновником монастиря був ігумен Євгеній, котрий помер у Києві в кінці 1751 чи на початку 1752 р.¹³ Як вважав М.І. Петров, «это был несомненно умный в практическом отношении и энергический человек, сумевший преодолеть все препятствия к устройству в Киеве греческой церкви и греческого синайского монастыря»¹⁴. Він же зазначив, що «особенную черту в характере игумена Евгения составляет его изворотливость – если не сказать более, – в приобретении материальных средств для его церкви и монастыря. Собирая обильные пожертвования на постройку церкви и монастыря, игумен Евгений не любил аккуратно расплачиваться за взятые им для церкви, монастыря и для себя материалы и за работы и старался недоплатить или вовсе не заплатить кредиторам»¹⁵. Вчений наводить кілька таких випадків, зафіксованих в архівних документах.

Власне, протягом своєї історії Київський грецький монастир залишався джерелом прибутків для Синайського монастиря. Про те, що така практика була звичною для Синаю, свідчить єпископ Порфирій (Успенський): «У них [синаитов – Авт.] есть большое подворье в Каире, называемое Джувания. Там живут 30 братий, которые составляют особую киновию, управляемую особым дикеем и избранными старцами. Церкви у них нет. Они ходят в патриаршую, или в старо-Каирскую кладбищенскую церковь, а дома совершают одни последования вечерни, утрени и часов. Настоятель их, по принятому правилу, ничем не отличается от меньших братий, и должен ходить пешком, хотя бы по делам; посему в подворье не держат верховых животных. В таком городе, каков Каир, хотя и есть много поводов к соблазнам; однако не слышно, чтобы кто-либо упрекал Джуванийских Синаитов в предосудительном поведении. Даже нерасположенное к ним духовенство патриаршее не обвиняет их ни в каких пороках. Их можно упрекнуть лишь в том, что они весьма редко посещают свой монастырь, а некоторые и не видали его, и охотятся более управлять имением, нежели пребывать на Синае в безмолвии и служить Господу постом и молитвою. Богатые из них не раз покупают у монастыря своего право на это управление. Посему на Синай посылаются только бедные, немощные и провинившиеся иноки, и те полуграмотные. Жаль, что допущен такой превратный порядок. Ибо Джуванийское подворье, в существе, есть только место приема доходов, складки и отправления всех припасов потребных для Синайского монастыря, посредник между ним и правительством Египетским. Неоспоримо, что оно, при таком назначении своем, должно оставаться средоточием управления хозяйственного; но монастырь все же должен быть любимым местопребыванием братства Синайского и убежищем его спасения»¹⁶.

¹² Петров Н.И. Вказ. праця. С. 67.

¹³ Ibid. С. 81, 84, 90.

¹⁴ Ibid. С. 90.

¹⁵ Ibid. С. 91-92.

¹⁶ Первое путешествие в Синайский монастырь в 1845 году архимандрита Порфирия Успенского. Санкт-Петербург, 1856. С. 200-201.

Ця обставина позначилась на тому, що настоятелі Київського грецького монастиря намагалися економити кошти, і максимально скорочували кількість духівництва та церковнослужителів. Для проведення богослужінь наймали місцевих київських священиків, паламарів, служок. Вікарними священиками були Захарія, Григорій, Іаков і Герман до 14 травня 1741 р., Іаков Буковський з 14 травня 1741 р. до 10 травня 1742 р., Іоанн Ковальський з 10 червня 1742 р., був на цій посаді і в 1760 р.¹⁷ Після перетворення Київської грецької Єкатерининської церкви на монастир у ньому, крім настоятеля, були ще ієромонахи Арсеній у 1751-1752 рр. і Феофан у 1755 р.¹⁸ З кінця 1762 р., вірогідно, у монастирі не було інших штатних ієромонахів, крім настоятеля. У 1774 р. в монастирі було двоє білих вікарних священиків, Феодор Кропивницький і Олексій Самборович. У складі братії були лише послушники та монастирські служки¹⁹.

З наступників ігумена Євгенія (1748-1751(52?)) відомі такі настоятелі, котрих призначали з Синайського монастиря:

1. Ігумен Іоаким (згадується в 1753 і 1755 рр.).
2. Ігумен Нікіфор (згадується в 1758 і 1761 рр.).
3. Ігумен Григорій Синаїт (згадується в 1762 і 1774 рр., за іншими даними – 1765-1780 рр.).
4. Ігумен Іаков (згадується в 1785 і 1788 р., 1785-1796 рр., з 1786 р. архімандрит).
5. Архімандрит Феодосій (згадується в 1788 р.).
6. Архімандрит Костянтин (1801-1804).
7. Архімандрит Місаїл (1804-1816).
8. Архімандрит Неофіт (1817-1826).
9. Ієромонах Варфоломій (тимчасово в. о., 1829).
10. Архімандрит Кирило (1831-1848; 1858-1862).
11. Архімандрит Хрисанф (1848-1858).
12. Архімандрит Мелетій (1862-1902).
13. Архімандрит Амфілохій (1903-1915, вірогідно, й до закриття монастиря у 1926 р.)²⁰.

Відомо, що в монастирі у XVIII ст. інколи тимчасово проживали приїжджі іноземці. Так, у 1751 р. там зупинився ієродиякон Синайського монастиря Мелетій²¹, у тому ж році сербський ієромонах Захарія Алексеєв, у 1757-1758 рр. ієромонах Афонського монастиря 40 мучеників Ієремія, у 1759-1762 рр. солунський архімандрит Парфеній²², у 1783-1788 рр. ієродиякон Константій (майбутній Патріарх Константинопольський, під час свого навчання у Київській Академії)²³, у 1788 р. ігумен Симеон.

¹⁷ Центральний державний історичний архів України у м. Києві (далі – ЦДІАК). Ф. 127. Оп. 1033. Спр. 65; Оп. 155. Спр. 10.

¹⁸ ЦДІАК. Ф. 127. Оп. 146. Спр. 110.

¹⁹ ЦДІАК. Ф. 127. Оп. 169. Спр. 118.

²⁰ Петров М.И. Вказ. праця. С. 93-94; Строев П. Списки иерархов и настоятелей монастырей Российской церкви. Санкт-Петербург, 1877. С. 28; ЦДІАК. Ф. 127. Оп. 156. Спр. 40; Оп. 158. Спр. 38; Оп. 182. Спр. 33, 107; Оп. 814. Спр. 255; Ф. 183. Оп. 1. Спр. 12; Ф. 898. Оп. 1. Спр. 1, 1а, 1б, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 9а, 10, 11, 12.

²¹ ЦДІАК. Ф. 127. Оп. 146. Спр. 36.

²² ЦДІАК. Ф. 127. Оп. 147. Спр. 120; Оп. 155. Спр. 40; Оп. 182. Спр. 107.

²³ Второе путешествие... С. 347-348.

Згідно монастирських штатів 1786 р., другокласний монастир (яким був Київський грецький монастир) міг мати настоятеля-архімандрита, скарбника, шість ієромонахів, чотири ієродиякона, п'ять ченців і сімнадцять монастирських служителів (селян)²⁴. Оскільки стосовно складу чернецтва Київський грецький Свято-Єкатерининський монастир не був зобов'язаний звітуватись перед київською єпархіальною владою, зокрема, перед благочинним монастирів м. Києва, дані, що збереглися в архівах, є далеко не такими повними, як відомості про чернецтво інших монастирів Києва. Всі інші монастирі повинні були щорічно звітуватись про це у вигляді формулярних списків ченців і послушників.

Перші документальні відомості про склад насельників монастиря у XIX ст. датуються 1826 р. Настоятелем у той час був архімандрит Неофіт (1817-1826). У церкві св. Єкатерини, котра до 1828 р. була подвор'єм монастиря, служили священник Василь Капітанський і диякон Стефан Ковровський. У монастирі був один послушник – Василь Матковський. Ченців, ієродияконів та ієромонахів не було. У Петропавлівській церкві були два дячки і паламар, в Єкатерининській – дячок (Петро Богила) і паламар, а також чотирнадцять штатних служителів²⁵.

У 1825 (за іншими даними, 1826 р.) за розпорядженням Синайського архієпископа настоятелем монастиря була призначена інша особа, проте новопризначений очільник не зміг приїхати до Києва з Синайської гори. Аж у 1831 р. до Києва приїхав новий настоятель, архімандрит Кирило²⁶. У 1829 р. обов'язки настоятеля тимчасово виконував ієромонах Варфоломій (колишній настоятель архімандрит Неофіт також проживав у монастирі «на покої»). У монастирі також служили дячок Яблонський і паламар Петро Глушинський. Як і в попередні роки, було також чотирнадцять служителів²⁷.

Протягом 1834-1835 рр. настоятелем монастиря був архімандрит Кирило. У монастирі «на покої» жив його попередник архімандрит Неофіт. У монастирі служив священник Федір Белячевський (чи Белошицький). (Тут слід пояснити, що у XVIII-XIX ст. навіть в офіційній документації з прізвищами «поводились» дуже вільно, тому у різних документах прізвище однієї й тієї ж особи могло звучати, наприклад, у таких варіантах: *Алишевській, Альшевській, Олишевській, Ольжевській – Авт.*). Також у монастирі в ті роки були диякон Іоанн, дячок Олексій Загородній (у 1835 р.), паламар Андрій Красиловський, писар Василь Морачевський і чотирнадцять (у 1835 р. п'ятнадцять) служителів²⁸.

У 1837 р., згідно річних звітів монастирів Київської єпархії, вся братія монастиря складалася лише з настоятеля – архімандрита Кирила. Як уже згадувалось, він приїхав з Греції 7 серпня 1831 р., але оскільки він не надав єпархіальній владі свій послужний список (котрий знаходився у Синайському монастирі), про нього більше нічого не відомо²⁹.

Проте певне уявлення про особистість архімандрита Кирила можна скласти з кількох фактів, про які збереглися свідчення. У 1842-1843 рр. у нього виник конфлікт зі священником Іоанном Руданським. Останній рано став вдівцем (у 1843 р. йо-

²⁴ ЦДІАК. Ф. 183. Оп. 1. Спр. 12. Арк. 235зв.-236.

²⁵ ЦДІАК. Ф. 898. Оп. 1. Спр. 1а. Арк. 1.

²⁶ ЦДІАК. Ф. 127. Оп. 799. Спр. 455. Арк. 62.

²⁷ ЦДІАК. Ф. 898. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 1-12.

²⁸ ЦДІАК. Ф. 898. Оп. 1. Спр. 2. Арк. 1-14; Спр. 3. Арк. 1-9.

²⁹ ЦДІАК. Ф. 183. Оп. 1. Спр. 12. Арк. 223зв., 235зв.-236.

му було лише 35 років), жив у Київському Михайлівському монастирі. Згідно його прохання його призначили у Київський грецький монастир для проведення там богослужінь. Невідомо, якою була справжня причина конфлікту, але архімандрит Кирило скаржився, що священник Іоанн неодноразово залишав богослужіння, навіть у свята Різдва Христового і Великодня, повертався до монастиря після півночі у нетверезому стані і т. ін. Митрополит Київський наказав перевести священника до Михайлівського монастиря під нагляд, але останній відмовився виконати це несправедливе, на його думку, розпорядження, і в свою чергу, звинуватив настоятеля в тому, що він не сплачує йому достатнього матеріального утримання, а також просив довести звинувачення з його боку. Консисторія провела своє розслідування, і з'ясувалося, що священник Іоанн не скоював якихось негожих вчинків, тобто настоятель його просто обмовив. Але за непослух митрополитові священнику вигоріли догану та наказали негайно перейти до Михайлівського монастиря³⁰.

У 1846 р. архімандрит Кирило подарував бібліотеці Київської духовної академії кілька богослужбових книг грецькою мовою: 12 міней, Типікон, Параклісіс, Пентікостаріон і Пролог. На прохання внутрішнього правління КДА у 1847 р. Св. Синод оголосив йому «благословение за пожертвование в пользу библиотеки Киевской Духовной Академии разных книг на греческом языке»³¹.

У 1848 р. архімандрита Кирила відкликали до Греції, повернувся він у Київ через десять років, у 1858 р. Замість нього на цей період прислали іншого настоятеля – архімандрита Хрисанфа³².

У 1856 р. у монастирі знаходились настоятель архімандрит Хрисанф, ієромонах з Синайської гори Агафангел, місцеві ієромонахи Віктор, Ізраїль, Дамаскін і Стефан, послушники Василь Власов, Йосип Когутівський, Данило Тукалов, Іван Семенов, Тимофій Шуменко і Прокопій Гришальський, дванадцять штатних служителів, а також наймані кухар і писар³³.

Бували випадки, коли штатні служителі монастиря втікали, як це сталося у 1850 р. Штатний служитель Федір Петрашенко втік. Замість нього настоятель просив Київську духовну консисторію призначити Федора Жидченка, мешканця села Софійська Борщагівка³⁴. Взагалі настоятелі монастиря в ті часи досить часто прохали Київську духовну консисторію замінити штатних служителів з різних причин – через похилий вік, через грубість і непослух, через невиконання робіт, як це було, наприклад, у 1857, 1858, 1859, 1860 і 1861 рр.³⁵

Відомо, що у 1860-1861 рр. у монастирі жив ієродиякон Порфирій, котрий подав прохання прийняти його в КДА в якості приватного слухача для вивчення догматичного богослов'я і канонічного права. Ієродиякон Порфирій закінчив духовну семінарію на грецькому острові Корфу, потім вступив до Єкатерининського монастиря у м. Каїр (подвор'я Синайського монастиря), де в 1852 р. прийняв чернецтво. Був рукопокладений у сан ієродиякона єпископом Кирилом у Константинополі в

³⁰ ЦДІАК. Ф. 127. Оп. 882. Спр. 121. Арк. 1-89.

³¹ ЦДІАК. Ф. 711. Оп. 1. Спр. 2629. Арк. 1-3; Спр. 2748. Арк. 1-3.

³² ЦДІАК. Ф. 127. Оп. 814. Спр. 255. Арк. 200-211.

³³ ЦДІАК. Ф. 127. Оп. 829. Спр. 52. Арк. 1-14.

³⁴ ЦДІАК. Ф. 127. Оп. 822. Спр. 58. Арк. 1-8.

³⁵ ЦДІАК. Ф. 127. Оп. 829. Спр. 83. Арк. 1-16; Оп. 830. Спр. 169. Арк. 1-10; Оп. 831. Спр. 93. Арк. 1-2; Оп. 831. Спр. 292. Арк. 1-6; Оп. 833. Спр. 194. Арк. 1-3.

церкві св. Іоанна Предтечі у 1853 р.³⁶

У 1863 р. зі згоди настоятеля монастиря для відбування епитимії у монастир вступив колишній паламар м. Білогородки Київського повіту Іван Ковальський³⁷. Того ж року для перебування у монастирі на прохання тимчасового керуючого монастирем ієромонаха Порфирія були призначені ієродиякон Курської Корінної Різдва-Богородичної пустині Ніканор, котрий приїхав до Києва як прочанин і побажав залишитись у грецькому монастирі, і сини дячків Йосип Ляховецький (18 років) і Логвін Порицький в якості послушників. Ієродиякон Ніканор, 1824 р. народження, був вихідцем з родини священнослужителів, після закінчення Обоянського духовного училища вступив у Корінну пустинь в 1842 р., а в 1848 р. в якості послушника у Курський Знаменський монастир. 24 вересня 1854 р. прийняв чернецтво, у 1856 р. його перевели в Корінну пустинь, 9 червня 1857 р. висвятили на ієродиякона³⁸.

У 1867 р. братія монастиря складалася з настоятеля архімандрита Мелетія, ієромонаха Анатолія, ієромонаха Мартиніана, ієромонаха Стефана (у другій половині року його змінив ієромонах Миколай), ієродиякона Никанора, ієродиякона Софронія, послушників Йосипа Ляховецького, Василя Штанческа, Андрія Контець, Нікіфора Сократова, Прокопія Данилевича, Єпіфанія Зражевського, Калістрата Качанова, Антона Шимпоповського, Венедикта Кліопова, Федота Караванського, Самуїла Мироновича, Андрія Кукулевського, Костянтина Красницького. Писарями були вихованець Київської духовної семінарії Андрій Павловський і Петро Базилевич. Прислуга монастиря складалася з двірника, кучера, кухаря, сторожа і мельника³⁹.

Бували й випадки переведення ченців з Єкатерининського монастиря через їх поведінку. Так, у 1869 р. згідно рапорту настоятеля архімандрита Мелетія «ієродиякон Софроний, несмотря на мои неоднократные желания исправить его в дурном поведении – но эти желания остаются тщетны, так что он кроме пьянства, делает дурные поступки, которые не могут быть терпимы в монастыре»⁴⁰, ієродиякона перевели з монастиря.

Іноді у насельників монастиря виникали конфлікти з киянами. Так, у 1868 р. київський подільський купець Клепиков, вікна флігеля будинку якого виходили у двір монастиря, грубо вилаяв настоятеля архімандрита Мелетія за те, що він розпорядився скласти монастирські дрова під його вікнами. Настоятель поскаржився в Київську духовну консисторію і попросив, щоб вікна приватного будинку, що виходять у монастирський двір, були закладені⁴¹. Проте невідомо, чим закінчився цей конфлікт.

Один з документів свідчить про монастирські звичаї: «В исполнение резолюции Преосвященного викария Киевской епархии, внушено было чрез благочинного монастырей настоятелю Киево-Греческого Екатерининского монастыря архимандриту Мелетию, чтобы он во всем сообразовался с уставом монастырским и отнюдь не держал бы в монастыре женской прислуги; но архимандрит Мелетий вследствие этого отозвался, что в Киево-Греческом монастыре, кроме семидеся-

³⁶ ЦДІАК. Ф. 711. Оп. 1. Спр. 4642. Арк. 1-6.

³⁷ ЦДІАК. Ф. 127. Оп. 744. Спр. 156. Арк. 1-2.

³⁸ ЦДІАК. Ф. 127. Оп. 744. Спр. 725. Арк. 1-11.

³⁹ ЦДІАК. Ф. 898. Оп. 1. Спр. 4. Арк. 1-22; Ф. 127. Оп. 1023. Спр. 223. Арк. 1-2.

⁴⁰ ЦДІАК. Ф. 127. Оп. 758. Спр. 317. Арк. 1-2.

⁴¹ ЦДІАК. Ф. 127. Оп. 757. Спр. 321. Арк. 1-4.

тилетней старухи, темной на глаза, проживающей в отдельной кухне, что подтверждает и благочинный монастырей, никого более из женской прислуги нет. Согласно отзыву архимандрита Мелетия, «во вверенном мне монастыре женской прислуги никогда не было и в настоящее время нет. Проживает вдова капитана, уроженка гречанка, бывшая жена русского подданного, принятая архимандритом Кириллом, так как она всего имущества лишилась во время войны, ей более 70 лет... Я сам вовсе не принимаю женщин даже временно и братии не позволяю принимать в келиях женщин, – и все эти правила монастырские строго исполняю, согласно с уставом Синайского монастыря, где я удостоился быть игуменом»⁴².

У 1874-1876 рр. духівником монастиря був ієромонах Никодим (Никифор Безеонов), син священника, 1810 р. народження. Він отримав освіту в Курській духовній семінарії. Був висвячений на диякона у 1831 р., через 10 років став священником, служив у різних парафіях Курської єпархії протягом 1831-1868 рр. 10 квітня 1868 р. він вступив до Києво-Видубицького монастиря, там же прийняв чернецтво 5 грудня 1870 р. У 1874 р. його перевели до Київського грецького Єкатерининського монастиря, 22 травня 1876 р. – до Києво-Михайлівського монастиря⁴³.

У 1882 р. настоятель монастиря архіандрит Мелетій прийняв до складу братії приїжджого грека ієромонаха Кесарія (Гатсона). Чернець монастиря св. Філофея Св. Гори Афон, Кесарій був висвячений на ієромонаха 29 квітня 1862 р., у 1869 р. був призначений на парафію до храму св. Василя Великого у м. Аргос (Греція). У 1871 р. його призначили членом єпископської дікастерії при архієпископі Арголідському у Греції, 14 листопада 1874 р. він отримав право бути духівником (тобто сповідати). Спочатку Київська духовна консисторія не дозволила приймати ієромонаха Кесарія у Київський грецький монастир, оскільки в нього нібито не було закордонного паспорта та дозволу Св. Синоду на перебування в Російській імперії. Потім з'ясувалось, що паспорт у нього був, і він приїхав до Росії з дозволу Константинопольського російського міністра, не назавжди, лише для вивчення російської мови. Врешті решт Київська духовна консисторія дозволила йому перебувати в монастирі за умови, що він отримає дозвіл Св. Синоду на проживання у Російській імперії⁴⁴.

У 1892 р. ієромонах Єкатерининського монастиря Августин (Мовільон) був призначений помічником настоятеля Синодальної церкви Семи Вселенських Соборів⁴⁵.

З 1862 по 1902 рр. настоятелем монастиря був архіандрит Мелетій, грек, 1825 р. народження, походив з купецтва. Він отримав освіту в Греції – після закінчення гімназії в Афінах у Богословському університеті. Був послушником у Болгарії в Софії при Софійському митрополиті Мелетії з 3 січня 1844 р. Там його висвятили на диякона 2 липня 1845 р. За розпорядженням Патріарха Константинопольського і Синайського архієпископа Константія 8 травня 1859 р. вступив до Синайського монастиря, де прийняв чернецтво у церкві Неопалимої Купини в 1859 р. Висвячений на ієромонаха Синайським архієпископом Кирилом 6 лютого 1859 р., цього ж дня його звели до сану архіандрита та призначили ігуменом Синайського монастиря, а 28 травня 1859 р. – намісником там Синайського архієпископа. За

⁴² ЦДІАК. Ф. 127. Оп. 758. Спр. 317. Арк. 3-4.

⁴³ ЦДІАК. Ф. 898. Оп. 1. Спр. 5. Арк. 1зв.; Спр. 6. Арк. 1-4.

⁴⁴ ЦДІАК. Ф. 127. Оп. 768. Спр. 490. Арк. 1-18.

⁴⁵ ЦДІАК. Ф. 127. Оп. 1050. Спр. 393. Арк. 1.

вибором Синайського архієпископа Кирила з братією його відправили до Росії збирати пожертви на користь Синаю 10 лютого 1860 р. Під час перебування у Росії 3 вересня 1862 р. його призначили з Синайського монастиря настоятелем Київського грецького Єкатерининського монастиря⁴⁶.

У ті ж роки серед братії монастиря був ієромонах Амфілохій (Амвросій Федорович Щур), 1854 р. народження, походив з селян с. Витягаловка Подільської губернії, навчався у церковнопарафіяльній школі. У 1871 р. вступив послушником до Києво-Печерської Лаври. У 1880 р. за своїм бажанням перейшов до Вознесенського Мошногогорського монастиря, де 20 листопада 1883 р. прийняв чернецтво. Через хворобу його перевели до Онуфріївського Жаботинського монастиря, де 30 січня 1891 р. висвятили на ієромонаха, а 25 серпня 1892 р. за його бажанням і на прохання настоятеля Києво-грецького монастиря архімандрита Мелетія перевели в Єкатерининський монастир.

У 1900 р. настоятель архімандрит Мелетій звернувся до Київської духовної консисторії зі скаргою на непослух і самовільні розпорядження по монастирю ієромонаха Амфілохія. Суть конфлікту була в тому, що останнього відвідували в монастирі родичі, знайомі та колишні земляки. Ієромонах Амфілохій приймав їх у своїй келії, пригощав чаєм з медом. Настоятель підозрював, що він бере у цих прочан гроші на поминання особисто собі і не віддає їх на потреби монастиря, тому неодноразово докоряв йому за це. О. Амфілохій якось відповів йому, що він «не єврей, а християнин, кормлю и пою богомольцев на мой счет, которые и приходят только для меня, а не в Вашу церковь, т.е. в монастырь. Ни Вы, отец настоятель, ни кто другой из братии не имеет права запретить мне не принимать знакомых мне богомольцев»⁴⁷. Тому настоятель просив перевести ієромонаха до іншого монастиря, а на його місце призначили іншого – ієромонаха Савватія з Києво-Троїцького монастиря. Після розслідування з'ясувалось, що ніхто з братії не бачив, щоб ієромонах Амфілохій брав собі гроші від прочан, а мед придбав у настоятеля з принесеного в монастир. Київська духовна консисторія визнала звинувачення настоятеля проти ієромонаха Амфілохія необґрунтованими, а клопотання про переведення ієромонаха Савватія не задовольнила, оскільки він сам не просив про це єпархіальну владу. На прохання ієромонаха Амфілохія у листопаді 1901 р. його перевели до Голосіївської пустині Києво-Печерської Лаври, де він починав свій чернечий шлях⁴⁸.

Також відомо, що у 1896 р. серед братії монастиря був ще один ієромонах і два ієродиякони. Ієромонах Нектарій (Афанасій Климентович Чача), 1849 р. народження, походив з родини селян с. Василькова Катеринославської губернії. Він отримав домашню освіту. 27 січня 1875 р. став послушником у Києво-Троїцькому монастирі де 14 лютого 1882 р. прийняв чернецтво. 19 серпня 1884 р. його висвятили на ієродиякона, 27 жовтня 1885 р. – на ієромонаха. 10 липня 1893 р. ієромонаха Нектарія перевели у Київський грецький монастир.

Ієродиякон Аристарх (Олександр Баранов), 1835 р. народження, з родини селян с. Суджи Курської губернії, навчався у повітовому училищі. З 15 червня 1862 р. був послушником у Києво-Печерській Лаврі, де прийняв чернецтво 27 березня 1872 р. 14 серпня того ж року його висвятили на ієродиякона, 10 серпня 1879 р. перевели до заштатного Онуфріївського монастиря, звідти 17 грудня 1885 р. до Миколаївсь-

⁴⁶ ЦДІАК. Ф. 127. Оп. 779. Спр. 280. Арк. 1-7.

⁴⁷ ЦДІАК. Ф. 127. Оп. 779. Спр. 280. Арк. 9.

⁴⁸ ЦДІАК. Ф. 127. Оп. 779. Спр. 280. Арк. 10-15.

кого Медведовського монастиря, 9 листопада 1894 р. до Київського грецького монастиря.

Ієродиякон Афанасій (Афанасій Піперас), 1870 р. народження, син грецького купця Костянтина з м. Чесми. У 1896 р. був студентом КДА. Прийняв чернецтво у Київському грецькому монастирі 21 жовтня 1895 р., а 5 листопада того ж року висвячений на ієродиякона ректором КДА єпископом Сильвестром.

Також станом на 1896 р. у монастирі було тринадцять послушників: Микола Васильович Лебедєв (12 років, син жандарма), Макарій Андрійович Овсієнко (23 роки, з селян), Сидір Васильович Ревутський (18 років, з селян), Карп Федорович Герлак (23 роки, з селян), Степан Антонович Зезюлька (28 років, рядовий запасу), Михайло Артемович Лисенко (32 роки, з селян), Костянтин Семенович Авраменко (39 років, з козаків), Митрофан Андрійович Срібний (36 років, син священника), Федот Якимович Бондар (22 роки, з селян), Олександр Іванович Стопаков (58 років, з селян), Леонтій Мусійович Завертайло (30 років, з селян), Федір Пантелейович Бойченко (22 роки, з селян), Дмитро Данилович Бойко (35 років, бомбардир запасу), всі вони отримали домашню освіту⁴⁹.

У 1898-1899 рр. благочинний монастирів Київської єпархії проводив розслідування щодо поведінки вже згаданого ієродиякона Аристарха, на котрого скаржився настоятель архімандрит Мелетій. Було з'ясовано, що ієродиякон Аристарх за п'ять з половиною років, проведених у монастирі, бував по кілька днів нетверезим, так з'являвся на богослужіння в церкву, так ходив по місту, і повторювалося це часто. Йому заборонили служити до виправлення, перевели до Київського Троїцького монастиря під суворий нагляд, а настоятелю виголосили догану «за допущення ієродиякона Аристарха к совершению богослужения в пьяном виде»⁵⁰.

У 1900 р. настоятелем монастиря залишався архімандрит Мелетій. Зі складу братії 1896 р. були ієромонах Амфілохій, також колишній послушник, котрий став ієродияконом Миколай (Завертайло), і послушник Костянтин Авраменко, всі інші – нові. Ієромонах Ніфонт, 1833 р. народження, з родини міщан м. Черкаси, навчався у парафіяльному училищі. Прийняв чернецтво 26 жовтня 1864 р. в Жаботинському Онуфріївському монастирі, 7 лютого 1865 р. висвячений на диякона, 11 серпня 1868 р. на ієромонаха у тому ж монастирі. З 1878 по 1884 рр. був священником у Київській духовній семінарії на посаді духівника. На його прохання у 1884 р. його перевели у Києво-Миколаївський монастир. У 1893 р. єпархіальне керівництво призначило його у Виноградський монастир. У 1897 р. через хворобу згідно його прохання і за згодою настоятеля Київського грецького монастиря архімандрита Мелетія йому дозволили перейти з 23 вересня на вакансію в Єкатерининський монастир.

Ієродиякон Миколай (Леонтій Завертайло), 1866 р. народження, з родини селян с. Карапишев Канівського повіту Київської губернії, навчався в народному училищі. Вступив як послушник до Київського грецького монастиря 16 квітня 1895 р. і потім прийняв чернецтво 21 грудня 1897 р. Був висвячений на диякона 13 грудня 1898 р.

Чернець Пантелеймон (Платон Батюк), 1869 р. народження, з родини селян с. Любомирки Ольгопольського повіту Подільської губернії. Навчався в сільській школі. Став послушником Києво-Братського монастиря 4 березня 1896 р., 18 січня

⁴⁹ ЦДІАК. Ф. 898. Оп. 1. Спр. 7. Арк. 1-6.

⁵⁰ ЦДІАК. Ф. 183. Оп. 1. Спр. 434. Арк. 1-23; Ф. 127. Оп. 954. Спр. 464. Арк. 1-23.

1897 р. за власним бажанням перейшов до Київського Єкатерининського монастиря, де прийняв чернецтво 28 листопада 1900 р.

Крім вже згаданого Костянтина Авраменка (43 років), у монастирі було ще сім послушників: Василь Твердохлеб (41 рік), Карп Вісілітал (36 років), Авксентій Караванський (29 років), Козьма Лектіонов (19 років), Василь Нікогда (20 років), Дмитро Прудніков (23 роки), Василь Орлов (18 років); всі вони отримали домашню освіту⁵¹.

У 1901 р. склад братії монастиря залишався таким як і в 1900 р., за винятком того, що послушники Карп Вісілітал і Авксентій Караванський пішли з монастиря, а їх місце зайняли Василь Іващенко (27 років), Петро Плахов (24 років) і Кіндрат Харченко (28 років)⁵². У 1903 р. братія складалася з двох ієромонахів – Ніфонта і Миколая (колишнього ієродиякона, висвяченого на ієромонаха 22 березня 1902 р.), та ієродиякона Пантелеймона. Послушників у монастирі було семеро: Василь Твердохлеб (44 років), Василь Іващенко (30 років), Павло Близнюков (20 років), Михайло Негура (23 років), Георгій Маторож (24 років), Петро Ткаченко (23 років) і двірник Костянтин Авраменко (46 років)⁵³.

У 1906 р. настоятелем монастиря був архімандрит Амфілохій (Афанасій Іванович Ахіракі), 1845 р. народження, з родини купців. Освіту він отримав у Греції в гімназії. У 1873 р. був висвячений на ієромонаха. У 1903 р. згідно рішення Синайського монастиря його призначили настоятелем Київського грецького монастиря. Він залишався настоятелем до 1915 р., а, можливо, й до закриття монастиря.

Зі складу братії залишались ієромонах Миколай та ієромонах Пантелеймон (ієродиякон, висвячений на ієромонаха 8 вересня 1905 р.). Ієродиякон Євфимій (Єфрем Кот), 1871 р. народження, з козацької родини Полтавської губернії, отримав домашню освіту. 20 серпня 1896 р. став послушником у Воскресенському Мамай-Маджарському монастирі Ставропольської єпархії, де прийняв чернецтво 10 березня 1901 р. Був висвячений на ієродиякона 28 жовтня 1903 р. На його прохання прийнятий у Київську єпархію до Київського грецького монастиря 17 лютого 1906 р. Послушників у монастирі було семеро: Михайло Магілі (56 років), Георгій Маврідіс (20 років), Савва Срабов Горбов (22 років), Гнат Яроцький (24 років), Костянтин Авраменко (48 років), Семен Загоруйко (33 років) і Сергій Попов (34 роки)⁵⁴.

У 1907 р. братія монастиря залишалася в попередньому складі, за винятком послушників: вибули Савва Срабов Горбов, Гнат Яроцький, Семен Загоруйко і Сергій Попов; прийняті Михайло Шавлюгін (18 років), Андрій Пархоменко (16 років), Яків Болотюк (17 років) і Яків Караум (29 років)⁵⁵. У 1908 р. знову відбулися зміни у складі послушників: вибули Михайло Шавлюгін і Андрій Пархоменко, прийняті Григорій Лисак (20 років) і Петро Костюк (20 років)⁵⁶.

У 1910 р. з попереднього складу братії були ієромонахи Миколай (Завертайло) і Пантелеймон (Батюк). Ієродиякон Антоній (Ананій Щербина), 1863 р. народження, з селянської родини Полтавської губернії, отримав домашню освіту. 21 вересня 1903 р. став послушником у Покровському монастирі при Харківському архієрей-

⁵¹ ЦДІАК. Ф. 898. Оп. 1. Спр. 8. Арк. 1-6.

⁵² ЦДІАК. Ф. 898. Оп. 1. Спр. 9. Арк. 1-6.

⁵³ ЦДІАК. Ф. 898. Оп. 1. Спр. 9а. Арк. 1-4.

⁵⁴ ЦДІАК. Ф. 898. Оп. 1. Спр. 10. Арк. 1-6.

⁵⁵ ЦДІАК. Ф. 898. Оп. 1. Спр. 11. Арк. 1-6.

⁵⁶ ЦДІАК. Ф. 898. Оп. 1. Спр. 12. Арк. 1-6.

ському домі, де у 1904 р. прийняв чернецтво, 8 вересня того ж року був висвячений на ієродиякона. 30 листопада 1907 р. переведений до Височинського Казанського монастиря, 5 червня 1908 р. – до Корсунського Онуфріївського монастиря, 8 серпня 1909 р. – до Київського грецького монастиря. З послушників залишались Михайло Магілі й Костянтин Авраменко, з нових – Іван Геракі (30 років), Яків Караум (31 рік), Іван Кендзерський (25 років), Дмитро Руденко (30 років) та Іван Богомолець (20 років)⁵⁷.

У 1911 р. братія монастиря залишалася в попередньому складі, за винятком послушників: пішли Яків Караум, Іван Кендзерський, Дмитро Руденко та Іван Богомолець, прийняті Григорій Тихолез (25 років), Володимир Гребінський (26 років) та Іван Грибок (24 років)⁵⁸. У 1912 р. залишались послушники Михайло Магілі, Григорій Тихолез і Володимир Гребінський, прийняті Андронік Афронідіс (31 рік), Георгій Лебедовський (27 років), Сергій Говорун (25 років), Іван Жук (24 років) і Степан Робу (18 років)⁵⁹.

У 1913 р. обов'язки настоятеля монастиря замість хворого архімандрита Амфілохія тимчасово виконував призначений Синайським архієпископом архімандрит Матфей⁶⁰. У 1914 р. братія залишалась у попередньому складі, за винятком послушників, якими були Михайло Магілі, Андронік Афронідіс, Григорій Тихолез, з нових Пантелеймон Постний (19 років), Андрій Дударєв (24 років) і Семен Кисель (19 років)⁶¹.

У 1915 р. помер ієромонах Пантелеймон (Батюк). Благочинний монастирів Київської єпархії цього ж року написав рапорт у Київську духовну консисторію, щоб «во избежание всяких недоразумений, причислить русскую братию Киево-Синайского греческого монастыря, иеромонаха и иеродиякона, к какому-либо монастырю г. Киева и считать тех лиц лишь командированными в Греческий монастырь, но, как русских подданных, – в полном подчинении их Киевскому епархиальному начальству»⁶². 18 серпня 1915 р. Київська духовна консисторія видала відповідний наказ, прирахувавши зазначених ієромонаха та ієродиякона до Києво-Братського Богоявленського монастиря⁶³.

У 1917 р. до монастиря прийняли ієродиякона Єлецького Троїцького монастиря Орловської єпархії Феодосія, згідно його прохання. Ієродиякон Феодосій (Федір Калугін), 1879 р. народження, з селянської родини Подільської губернії, отримав освіту в початковій школі. 28 січня 1905 р. став послушником Єлецького Троїцького монастиря, прийняв чернецтво 19 березня того ж року, висвячений на ієродиякона 25 серпня того ж року⁶⁴.

Таким чином, з часу заснування монастиря і до початку ХХ ст. настоятелі Київського грецького Єкатерининського монастиря призначалися з Синаю. Оскільки київське подвор'є мало надавати фінансову підтримку Синайському монастирю, настоятелі намагались зекономити якомога більше коштів, і це позначалось на складі братії. З початку заснування монастиря і до другої половини ХІХ ст. братії, крім настоятеля, фактично не було, чому не сприяла і відсутність приміщень у мо-

⁵⁷ ЦДІАК. Ф. 183. Оп. 1. Спр. 507. Арк. 1-4.

⁵⁸ ЦДІАК. Ф. 183. Оп. 1. Спр. 507. Арк. 5-9.

⁵⁹ ЦДІАК. Ф. 183. Оп. 1. Спр. 507. Арк. 10-15.

⁶⁰ ЦДІАК. Ф. 183. Оп. 1. Спр. 507. Арк. 18-19.

⁶¹ ЦДІАК. Ф. 183. Оп. 1. Спр. 507. Арк. 26-32.

⁶² ЦДІАК. Ф. 183. Оп. 1. Спр. 507. Арк. 22а.

⁶³ ЦДІАК. Ф. 183. Оп. 1. Спр. 507. Арк. 25.

⁶⁴ ЦДІАК. Ф. 183. Оп. 1. Спр. 507. Арк. 34.

настирі для їх проживання. Для проведення богослужінь монастир наймав місцевих київських священнослужителів, паламарів, служок. Інколи в монастирі тимчасово проживали іноземні ченці, котрі приїздили до Києва у різних справах. Починаючи з др. половини XIX ст. і до закриття монастиря там звичайно було два-три ієромонаха, один-два ієродиякона, кілька ченців, до чотирнадцяти послушників. Часто за рік склад послушників змінювався більше ніж на половину. У монастир йшли, головним чином, вихідці з українських селян, козаків, іноді – з духівництва та різночинці. При монастирі у першій половині XIX ст. були також штатні служителі, тобто селяни, котрі повинні були виконувати певні види робіт на користь монастиря. На жаль, джерела не дозволяють зробити висновок про рівень духовного життя у монастирі, тому що звичайно зберігаються письмові свідчення не про позитивні (що вважається нормою), а про якісь негативні сторони монастирського життя (конфлікти, неналежну поведінку), що ми й спостерігаємо у випадку з Київським грецьким Свято-Єкатерининським монастирем.

REFERENCES

- Berlinskii, M.F.** (1991). *Kratkoe opisaniie Kiieva* [Brief description of Kiev]. Kyiv: Chas [in Russian].
- Ernst, F.** (1918). *Kyivski arkhyteky XVIII viku* [Kiev architects of the 18th century]. Kyiv [in Ukrainian].
- Funduklei, I.** (1847). *Obozreniie Kiieva v otnoshenii k drevnostiam* [Overview of Kiev in relation to antiquities]. Kiev [in Russian].
- Hevryk, T.** (1991). *Vtracheni pam'iatky Kyieva*. [Lost sights of Kyiv]. Niu-York – Kyiv [in Ukrainian].
- Kravchenko, I.A.** (2011). Kyivskiy hrets'kyi Sviato-Yekaterynynskiy monastyr: zovnishnii ustroi i ekonomichne stanovyshe v pershii polovyni XIX st. [Kyiv Greek St. Catherine's Monastery: external structure and economic situation in the first half of the XIX century]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Istorii, 107*, 18-21 [in Ukrainian].
- Lashkarev, P.A.** (1884). Istoricheskie zametki o Kiieve. O preobrazovanii byvshego v Kiieve na Podole dominikanskogo kostela sv. Nikolaia v pravoslavnuui tserkov vo imia sv. apostolov Petra i Pavla [Historical notes about Kiev. About the transformation of the former Dominican Church of St. Nicholas to the Orthodox Church in the name of St. apostles Peter and Paul]. *Kievskaiia Starina, 10*, 233-234 [in Russian].
- Losytskyi, Yu. & Perunova, N.** (1999-2000). Dilianka ta sporudy kolyshnoho Sviato-Katerynynskoho monastyrnia. Istorychna dovidka [Site and buildings of the former St. Catherine's Monastery. Historical background]. *Synopsys, 1*, 89-90 [in Ukrainian].
- Lukomskii, G.K.** (1999). *Kiev. Tserkovnaia arkhytektura XI-XXI veka. Vizantiiskoe zodchestvo Ukrainskoe barokko* [Kiev. Church architecture of the 11th-19th centuries. Byzantine architecture. Ukrainian baroque]. Kiev: Tekhnika [in Russian].
- Kandii, A.** (Comp.). (2001). *Monastyri i khramy Kiieva. Spravochnik-putevoditel* [Monasteries and churches of Kiev. Reference guide]. Kiev [in Russian].
- Petrov, N.I.** (1896). Grecheskii Ekaterininskii monastyr v Kiieve [Greek Catherine Monastery in Kiev]. *Trudy Kievskoi Dukhovnoi Akademii, 1*, 55-11 [in Russian].
- Ratshin, A.** (1852). *Polnoe sobranie istoricheskikh svedenii o vsekh byvshikh v drevnosti i nyne sushchestvuiushchikh monastyriakh i primechatelnykh tserkvakh v Rossii* [A complete collection of historical information about all the monasteries and notable churches in Russia that were in antiquity and now exist]. Moskva [in Russian].
- Sementovskii, N.** (1900). *Kiev, ego sviatyni, drevnosti, dostopamiatnosti i svedeniia neobkhodimye dlia ego pochitatelei i puteshestvennikov* [Kiev, its shrines, antiquity, monuments and information necessary for its admirers and travellers]. Kiev-Sankt-Peterburg [in Russian].
- Stroev, P.** (1877). *Spiski ierarkhov i nastoiatelei monastyrei Rossiiskoi tserkvi* [Lists of hierarchs and abbots of the monasteries of the Russian Church]. Sankt-Peterburg [in Russian].
- Titov, F.I.** (1914). *Kievo-Podolskie monastyrskie i prikhodskie khramy sto let tomu nazad* [Kiev-Podolsk monastic and parish churches a hundred years ago]. Kiev [in Russian].
- Uspenskiy, Porfiry** (1856). *Pervoe puteshestvie v Sinaiskii monastyr v 1845 godu arkhimandrita Porfiriia Uspenskago* [The first trip to the Sinai Monastery in 1845 by Archimandrite Porfiry Uspensky]. Sankt-Peterburg [in Russian].

Uspenskiy, Porfiriy (1856). *Vtoroe puteshestvie arkhimandrita Porfiriia Uspenskago v Sinaiskii monastir v 1850 godu* [The second trip to the Sinai Monastery in 1850 by Archimandrite Porfiry Uspensky]. Sankt-Peterburg [in Russian].

Zakrevskii, N.V. (1868). *Opisanie Kiev* [Description of Kiev]. Vol. 2. Moskva [in Russian].

Zakharchenko, M.M. (1888). *Kiev teper i prezhe* [Kiev now and before]. Kiev [in Russian].

Zverinskii, V.V. (1890). *Material dlia istoriko-topograficheskogo issledovaniia o pravoslavnykh monastyriakh v Rossiiskoi imperii* [Material for a historical and topographical study of Orthodox monasteries in the Russian Empire]. Vol. 1. Sankt-Peterburg [in Russian].

Inna Kravchenko

(Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine)

e-mail: innakravchenko@knu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6917-3549>

Kyiv Greek St. Catherine's Monastery: Contingent of Monkhood and Inhabitants in the 18th – Early 20th Century

The paper is devoted to the contingent of monks and inhabitants of Kyiv Greek St. Catherine's Monastery throughout the history of its existence (1748-1926).

Kyiv Greek St. Catherine's Monastery is interesting because it was one of the many churches in town (metochion) of the ancient Holy Monastery of the God-trodden Mount Sinai. The founder of Kyiv monastery was Eugenios (1748), the abbot of the Sinai monastery.

The goal of the paper is to study the number and contingent of the monkhood and the inhabitants of the monastery during its existence, and systematization of materials obtained from archival documents and publications.

Throughout its history, Kyiv Greek St. Catherine's Monastery remained a source of funding for the Sinai monastery. From the time of the monastery's foundation until the beginning of the 20th century, the abbots of Kyiv Greek St. Catherine's Monastery were appointed from Sinai monastery. This circumstance influenced the fact that the abbots of Kyiv Greek St. Catherine's Monastery tried to save money and minimize the number of clergy and minor orders.

As Kyiv Greek St. Catherine's Monastery was not obliged to report to Kyiv diocesan authorities, in particular to the Rural Dean of Kyiv Monasteries, regarding the contingent of the monkhood, the information deposited in the archives is far less complete than information on the monkhood of other Kyiv monasteries. From the beginning of the foundation of the monastery until the second half of the 20th century there were no people, except for the abbot, and the lack of premises in the monastery for their residence contributed to that fact. The monastery hired local Kyiv priests, acolytes, and minor orders to conduct services. Sometimes the foreign monks who came to Kyiv on various business lived in the monastery. From the second half of the 19th century till the closure of the monastery there were usually two or three hieromonks, one or two hierodeacons, several monks, and up to fourteen novices. Often during the year, the contingent of the novices changed by more than half. The monastery was entered mainly by people from Ukrainian peasants, Cossacks, and sometimes from the clergy and commoners. In the monastery in the first half of the 19th century, there were also staff attendants, i.e. peasants, who had to perform certain kinds of work for the monastery.

Unfortunately, the sources do not give us the opportunity to draw a conclusion about the level of spiritual life in the monastery, because deposited written evidence usually describe not positive (which are considered the norm), but some negative aspects of monastery life (conflicts, misconduct). Such situation we have with Kyiv Greek St. Catherine's Monastery as well.

Keywords: church, Kyiv Greek St. Catherine's Monastery, monkhood, Sinai monastery